

رویه و تهافت آراء قضایی در امور کیفری

شعب دیوان عالی کشور

شادی عظیم زاده*

۱. اعاده دادرسی

• تهافت آرای دیوان عالی کشور در تشخیص «اقرار شاکی بعد از قطعیت حکم»

به عنوان یکی از جهات اعاده دادرسی

شعب دیوان عالی کشور در مورد تشخیص اقرار شاکی بعد از قطعیت حکم، مبنی بر انصراف از شکایت و یا تغییر عنوان اتهامی به عنوان یکی از جهات اعاده دادرسی، اختلاف نظر داشته‌اند؛ در حالی که برخی شعب بر این نظراند که: اقرار بعدی شاکی پس از قطعی شدن حکم مبنی بر اینکه «شاکی در طرح شکایت از متهمین دچار اشتباه شده است»، از موجبات تجویز اعاده دادرسی می‌باشد، شعبی دیگر انصراف شاکی از اظهارات قبلی خود در اقرارنامه تنظیمی بعد از حکم قطعی را به عنوان دلیل جدید دال بر تجویز اعاده دادرسی نپذیرفته‌اند. تفصیل دلایل و مبانی استدلالی مذکور در آراء این محاکم به شرح ذیل است:

الف) رأی شعبه ۱۱ دیوان عالی کشور، به موجب دادنامه شماره ۹۱۰۹۹۷۰۹۰۷۱۰۰۹۹۲ مورخ ۱۳۹۱/۱۰/۱۱، در تأیید نظر اول؛ اقرار

بعدی شاکی به سوء برداشت از عمل مرتکبان، موجب زوال عنوان آدم‌ربایی و از جهات تجویز اعاده دادرسی است.^۱

* دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی.

azimzadehshadi@gmail.com

۱. مجموعه آرای قضایی شعب دیوان عالی کشور (کیفری - دی ماه سال ۱۳۹۱)، پژوهشگاه قوه

قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، چاپ اول ۱۳۹۳، صص ۵۱ و ۵۲.

ب) رأی شعبه ۱۵ دیوان عالی کشور، به موجب دادنامه شماره ۹۱۰۹۹۷۰۹۰۷۶۰۰۸۷۹ مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۲۳، در تأیید نظر دوم؛ صرف انصراف شاکی از اظهارات قبلی خود، موجبی برای قبول درخواست اعاده دادرسی نمی‌باشد، لذا اقرارنامه شاکی دلیل جدید دال بر بی‌گناهی محکوم‌علیه تلقی نمی‌شود.^۱

۲. دادستان

• تهافت آرای دیوان عالی کشور در لزوم حضور دادستان یا نماینده وی در

جلسه رسیدگی

شعب دیوان عالی کشور در خصوص لزوم حضور دادستان یا نماینده وی در جلسه رسیدگی اختلاف نظر دارند و در حالی که غالب شعب دیوان بر این نظراند که تشکیل جلسه دادگاه بدون شرکت و حضور دادستان یا نماینده وی برخلاف قانون بوده و از موجبات نقض رأی محسوب می‌شود، آرای ملاحظه می‌گردند با این مضمون که عدم حضور دادستان یا نماینده وی در جلسات دادگاه، در حدی نیست که به اساس رأی خدشه وارد کند. تفصیل دلایل و مبانی استدلالی مذکور در آراء این محاکم به شرح ذیل است:

الف) رأی شعبه ۱۶ دیوان عالی کشور، به موجب دادنامه شماره ۹۱۰۹۹۷۰۹۰۷۶۰۰۶۹۳ مورخ ۱۳۹۱/۱۰/۱۲، در تأیید نظر اول؛ تشکیل

جلسه دادگاه بدون شرکت دادستان و یا نماینده وی، برخلاف قانون و اصول دادرسی است ۲ و آرای شعب ۳۳ و ۷ دیوان عالی کشور به ترتیب در دادنامه‌های شماره ۹۱۰۹۹۷۰۹۱۰۶۰۰۶۴۸ مورخ ۱۳۹۱/۱۰/۱۰ و ۳

۱. مجموعه آرای قضایی شعب دیوان عالی کشور (کیفری - اسفند ماه سال ۱۳۹۱)، پژوهشگاه قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، چاپ اول ۱۳۹۳، صص ۳۹.

۲. مجموعه آرای قضایی شعب دیوان عالی کشور (کیفری - دی ماه سال ۱۳۹۱)، پژوهشگاه قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، چاپ اول ۱۳۹۳، صص ۶۸-۶۶.

۳. همان، صص ۷۰-۶۸.

۹۱۰۹۹۷۰۹۰۹۲۰۰۷۲۹ مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۰۹^۱ نیز واجد همین محتوا هستند.

ب) رأی شعبه ۳۳ دیوان عالی کشور، به موجب دادنامه شماره ۹۱۰۹۹۷۰۹۱۰۶۰۰۷۹۰ مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۰۷ در تأیید نظر دوم: گرچه حضور دادستان یا نماینده وی در جلسات دادگاه ضرورت قانونی دارد ولی چنانچه دادستان یا نماینده وی در این جلسات شرکت نکنند این نقص در حدی نیست که براساس رأی خدشه وارد کند.^۲

۳. اختلاف در صلاحیت

• رویه شعب دیوان عالی کشور در خصوص تعیین مرجع قضایی صالح در رسیدگی به جرم کلاهبرداری رایانه‌ای

در مواردی که کلاهبرداری با استفاده از سیستم‌های رایانه‌ای و اصطلاحاً کارت به کارت کردن مبلغ مورد نظر کلاهبردار از طریق خودپردازها و مانند آنها صورت گرفته است، غالباً شعب دیوان عالی کشور محل خروج مال از ید شاکی را (که حساب بانکی شاکی در آن حوزه قضایی واقع بوده است) به عنوان محل وقوع جرم فرض نموده و دادگاه واقع در آن محل را صالح به رسیدگی تشخیص داده‌اند. به طور مثال، شعبه ۳۰ دیوان عالی کشور در دادنامه شماره ۹۱۰۹۹۷۰۹۰۸۶۰۰۴۳۳ مورخ ۱۳۹۱/۱۰/۱۹^۳ و شعبه ۲۴ دیوان عالی کشور در دادنامه شماره ۹۱۰۹۹۷۰۹۰۸۴۰۰۸۷۸ مورخ ۱۳۹۱/۱۰/۱۷^۴، چنین رویه‌ای داشته‌اند. و همچنین آرای شعب ۳۲ و ۲۹ دیوان عالی کشور به ترتیب در آرای

شماره ۹۱۰۹۹۷۰۹۱۰۵۰۰۸۶۵ مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۰۲ و ۹۱۰۹۹۷۰۹۰۹۳۰۰۸۰۹ مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۱۴^۱ که واجد همین محتوا بوده‌اند.

• رویه شعب دیوان عالی کشور در خصوص تعیین مرجع قضایی صالح در رسیدگی به جرم مزاحمت تلفنی با ارسال پیامک

در مواردی که مزاحمت تلفنی از طریق ارسال پیامک واقع شده است؛ غالباً شعب دیوان عالی کشور، دادگاه واقع در حوزه قضایی‌ای را که پیامک توسط شاکی دریافت شده است به عنوان مرجع قضایی صالح تعیین نموده‌اند، نه دادگاه محل مربوط به ارسال پیامک را. به طور مثال، شعبه ۱۶ دیوان عالی کشور در دادنامه شماره ۹۱۰۹۹۷۰۹۰۷۶۰۰۷۷۸ مورخ ۱۳۹۱/۱۱/۱۱^۲ و شعبه ۶ دیوان عالی کشور در دادنامه شماره ۹۱۰۹۹۷۰۹۰۸۸۰۰۸۷۳ مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۱۵^۳.

۱. مجموعه آرای قضایی شعب دیوان عالی کشور (کیفری - اسفند ماه سال ۱۳۹۱)، پژوهشگاه قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، چاپ اول ۱۳۹۳، صص ۲۰ و ۲۲.
۲. مجموعه آرای قضایی شعب دیوان عالی کشور (کیفری - بهمن ماه سال ۱۳۹۱)، پژوهشگاه قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، چاپ اول ۱۳۹۳، صص ۳۱.
۳. مجموعه آرای قضایی شعب دیوان عالی کشور (کیفری - اسفند ماه سال ۱۳۹۱)، پژوهشگاه قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، چاپ اول ۱۳۹۳، صص ۹ و ۱۰.

۱. مجموعه آرای قضایی شعب دیوان عالی کشور (کیفری - اسفند ماه سال ۱۳۹۱)، پژوهشگاه قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، چاپ اول ۱۳۹۳، صص ۶۰-۵۸.
۲. همان، صص ۶۱.
۳. مجموعه آرای قضایی شعب دیوان عالی کشور (کیفری - دی ماه سال ۱۳۹۱)، پژوهشگاه قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، چاپ اول ۱۳۹۳، صص ۲۸.
۴. همان، صص ۳۱.